

GATUNKI POGRANICZNE

GATUNKI POGRANICZNE

– to gatunki z pogranicza
literatury, nauki i publicystyki

FELIETON

ESEJ

REPORTAŻ

ESEJ

- szkic o tematyce naukowej, filozoficznej, publicystycznej, najczęściej pisany prozą, pozbawiony ściśle określonych cech gatunkowych.

- autor eseju przekazuje swoje refleksje związane z jakimś istotnym zagadnieniem, np. funkcjonowanie człowieka w kulturze, poszukiwanie sensu życia, istoty miłości, szczęścia.

- różni się od rozprawy naukowej lub filozoficznej tym, że oprócz elementów naukowego wykładu zawiera środki literackie (np. metafory, obrazy poetyckie), dygresje, skojarzenia.

- charakteryzuje się luźną kompozycją, oryginalnymi pomysłami, dbałością o formę, kunsztem językowym.

- eseje pisane były już przez twórców starożytnych, ale prawdziwych początków tego gatunku należy szukać w czasach nowożytnych; nazwę stworzył M. Montaigne swoimi *Essais* (1580r.), a utrwalił F. Bacon.

- tę formę prozy artystycznej uprawiali: Wolter, J.W. Goethe, T.S. Eliot, A. Camus, R. Caillois, a w Polsce m.in. J. Stempowski, J. Parandowski, K. Wyka, G. Herling - Grudziński, Cz. Miłosz.

FELIETON

- krótki utwór publicystyczny, literacki, popularnonaukowy; jeden z podstawowych gatunków publicystyki.

- jest stałą, cykliczną pozycją w wielu czasopismach; charakteryzuje się, podobnie jak esej, swobodną kompozycją i różnorodną tematyką; różni się od eseju mniejszymi rozmiarami i odniesieniem do współczesności.

- tematem felietonu i pretekstem do luźnych rozważań są najczęściej aktualne problemy i wydarzenia (polityczne, społeczne, kulturalne lub obyczajowe).

- przybiera niekiedy żartobliwy, satyryczny charakter; posługuje się metaforą, skojarzeniami; czasami wprowadza elementy fikcji literackiej.

- powstał w XVIII wieku, znaczną popularność zyskał w połowie XX wieku w związku z rozwojem prasy.

- w literaturze polskiej znani i cenieni twórcy felietonów to m. in. B. Prus (*Kroniki tygodniowe*), A. Słonimski, J. Andrzejewski, S. Kisielewski (*Kisiel*).

REPORTAŻ

- gatunek publicystyczno-literacki;
- w jego skład wchodzi utwory będące sprawozdaniem z rzeczywistych wydarzeń, w których autor najczęściej uczestniczył lub których był świadkiem.

- w pracy autora reportażu istotne są wszelkie materiały (dokumenty, wywiady, obserwacje) mające na celu uwiarygodnienie jego relacji.

- pojawił się w drugiej połowie XIX wieku, co miało ścisły związek z rozwojem prasy.
- jego rolę wcześniej pełniły: opisy i relacje z podróży, listy, pamiętniki.

- może podejmować różnorodną tematykę: **reportaże podróżnicze, wojenne, społeczno-obyczajowe, polityczne, sądowe**;
- osobną grupę stanowi **reportaż literacki**, w którym materiał autentyczny miesza się z fabularną fikcją.

- elementy reportażu można odnaleźć we współczesnej prozie narracyjnej: powieści, noweli, opowiadaniu.

- za klasyków reportażu uważa się: E. E. Kische i J. Reeda; w naszej literaturze: M. Wańkowicza, K. Pruszyńskiego, A. Fiedlera, R. Kapuścińskiego, K. Kąkolewskiego.